

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michaela Košová

Porovnanie pojatia zla u Plotina a sv. Augustína

Michaela Košová předložila práci, jejímž cílem je analyzovat a porovnat pojetí zla u dvou paradigmatických zástupců pohanského a křesťanského novoplatonismu – Plótína a Aurelia Augustina. V první části práce se zabývá koncepcí Plótínovou a soustřeďuje se především na analýzu Plótínovy koncepce povahy látky jakožto „zla“, jejího původu, vztahu k duši, a otázku příčiny „pádu“ duše. V druhé části pak autorka vykládá koncepci Augustinovu, přičemž za východisko si bere Augustinovo odmítnutí manichejského dualismu, které jej vede k důslednému chápání zla jako privace. Zlo je tedy vlastně „nic“; jeho zdrojem je pak svobodná vůle, která se odvrací od trvalých hodnot k pomíjivým a to v posledku na základě pýchy (*superbia*). Zejména v juxtapozici Augustinova pojmu „*superbia*“ a Plótínova pojmu „*tolma*“ pak autorka ukazuje shody a rozdíly obou pojetí.

Hodnocení práce: Po formální stránce je práce téměř bezvadně zpracována, nenalezl jsem v ní žádné formální nedostatky, které by stály za řeč (chybějící tečky v poznámkách pod čarou a jeden či dva překlepy, které jsem odhalil, pokládám za bagatelní záležitost). Autorka pečlivě a poučeně pracuje s prameny v řečtině a latině i relevantní sekundární literaturou v přiměřeném rozsahu, výklad je dobře logicky strukturovaný a vhodně členěný do kapitol.

Po obsahové stránce je třeba říci, že autorka nepřináší, nakolik jsem s to posoudit, žádné originální vhledy či interpretace předmětných autorů – v tomto ohledu je do značné míry závislá na sekundární literatuře, z níž čerpá a k níž zaujímá kritický odstup jen zcela ojediněle a v náznacích. Síla její práce tkví v tom, že dokázala na základě svých zdrojů předložit plastický a promyšlený výklad pozic obou autorů, a to včetně problematických bodů obou pozic, vyzdvihnout vnitřní logiku obou pozic a systematicky je porovnat. Zejména oceňuji přesvědčivé předvedení paradoxnosti Plótínovy pozice, která je tak říkajíc zároveň příliš optimistická (zlo ve smyslu ryzí mravní viny či ryzí „vady na kráse“ přirozenosti kosmu v podstatě neexistuje, vše je tak, jak to být musí a má; „pravé já“ zlem ve skutečnosti není ohroženo) i příliš pesimistická (zlo je nevyhnutelně zabudováno do samotné tkáně kosmu, neboť již na úrovni emanace Intelktu z Jedna se projevuje jeho „kořen“ – *tolma*). Autorce se pak dobře daří od této pozice odstínit koncepci Augustinovu, v níž není „mravní“ zlo (hřích) vysvětlováno redukcí na zlo „metafyzické“ (což u Plótína vede ke zmíněnému paradoxu), ale právě naopak, prvotním zlem je zlo mravní, podmíněné svobodou vůle. Autorka zde velmi dobře ukazuje zásadní rozdíl mezi Plótínovou a Augustinovou koncepcí, která se projevuje už na rovině jejich pojmů: ať už jde o samotný pojem svobody, *superbia* vs. *tolma*, či (zla prostého) stvoření vs. (sklonem k různosti, tj. zlu, zatížené) emanace.

Pokud bych chtěl autorce mermomocí něco vytýkat, byla by to kromě výše zmíněné absence originálního přínosu, která je ovšem v bakalářské práci pochopitelná, snad pouze jistá pochybnost, zda nemělo být Augustinovo myšlení přece jen jasněji předvedeno ve svém vývoji. Autorka se zcela oprávněně u Augustina omezuje na výklad původu zla vůbec a nechává stranou problematiku spojenou s konkrétními křesťanskými naukami o pádu andělů a prvotním hříchu člověka s jejich důsledky. Proto také nechává stranou celou otázku vztahu milosti a svobody. Přestože je ovšem tato metodická abstrakce vzhledem k tématu práce zcela oprávněná, lze si klást otázku, zda i na oné zcela elementární rovině je pozdní Augustin protipelagiánských polemik stále „týmž“ Augustinem jako někdejší kritik

manicheistického dualismu a obhájce svobodné vůle. Jistěže i u pozdního Augustina zůstává zdrojem zla svobodná vůle – ovšem v případě lidí už vlastně nikoliv individuální vůle jednoho každého člověka, nýbrž hříšná vůle Adamova, skrze nějž „všichni zhřešili“ (a to pro pozdního Augustina zcela doslova). Nevrací se zde přinejmenším v jisté formě ona paradoxní novoplatónská nevyhnutelnost zla, nestojí nakonec i Augustin před analogickým problémem jako Plótinos – totiž jak do principiálně „monistického“ systému integrovat „dualistické“ elementy (u Plótina látka, případně *tolma*, u Augustina selektivní Boží milost, která jednoho spasí a jiného ponechá na pospas zavržení)? Nemění se nakonec pozdnímu Augustinovi pod rukama samotný pojem zla, původně uchopený ve striktně morálních termínech, zpět do své helénistické, paradoxně nevyzpytatelné „fatalistické“ podoby? Prosím autorku, aby se při obhajobě k tomuto problému vyjádřila.

Jinak práci pokládám celkově za zdařilou a doporučuji ji k obhajobě; hodnocení navrhuji v rozmezí stupňů *výborně – velmi dobře*.

Lukáš Novák